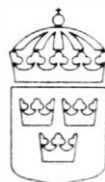

Motion till riksdagen

1989/90:So1

av Sten Svensson m. fl. (m)

med anledning av prop. 1989/90:28 om vård
i vissa fall av barn och ungdomar

Mot.
1989/90
So1-4

Allmänt

Manga barn far illa i vårt land. Vald och försummelse förekommer alltför ofta. När det sker inom familjen blir det sällan känt utanför denna krets. Det gör att åtgärder sätts in alldeles för sent.

Det allvarliga är att barn inte har möjlighet att föra sin egen talan. Den eller de som oftast står för övergreppen är också barnets vårdnadshavare och skall föra barnets talan och ge det skydd. Det är just detta som gör det nödvändigt med en klar lagstiftning till skydd för det enskilda barnet.

De som misstänker att ett barn far illa ställs inför ett svårt dilemma. Förs tanken vidare ifrågasätter han föräldrarnas lämplighet. Tiger han riskerar barnet att fortsätta att fara illa. Det finns i dag stora risker för att barnet skadats eller fått allvarliga men innan någon åtgärd sätts in, och då är det i många fall, tragiskt nog, alldeles för sent. Den föreslagna lagen måste, mer än vad som är föreslaget, användas innan barnet kommit till skada. Möjligheter till detta borde därför uttryckas tydligt i lagtexten.

För att lagstiftningen skall fungera väl i praktiken behövs förbättrade förebyggande åtgärder som grundar sig på ökade kunskaper om barn och ungdomar som far illa. I andra sammanhang har vi länge krävt att forskningsresurser avdelas för att kartlägga till exempel barns situation i missbrukarhem. Även i det här sammanhanget finns det ett behov av ökade kunskaper om barns situation, inte minst vad gäller barn som utsätts för vald och sexuella övergrepp inom familjen. De uppgifter och den information som finns måste sammanställas och värderas.

De senaste åren har vi kunnat läsa och konstatera att valdet på gator och torg bara blir grövre och grövre. Dessutom har valdstendenserna gått ner i aldrarna.

Ett av många medel i kampen för att förhindra och bekämpa vald och destruktivitet har varit den år 1980 införda lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Syftet med lagen har varit att sociala myndigheter på ett så tidigt stadium som möjligt skall kunna gripa in om barn eller ungdom riskerar att hamna i en situation som leder till kriminalitet eller drogmissbruk, eller om hemförhållandena för den unge anses vara till men för den unges uppväxt.

I praktiken har det dock visat sig att LVU inte har lyckats i sina i och för

sig goda föresatser. Ett av de största problemen har varit att åtgärder ofta satts in alldeles för sent, samt att det har varit lätt att "straffa sig ur" de så kallade paragraf 12-hemmen.

Sedan propositionen om ändringar i nuvarande LVU lagts har regeringen i ett förslag till tilläggsbudget insett att en väl fungerande vård också kräver tillräckliga resurser. Det är något vi moderater krävt länge.

Propositionen

Regeringen föreslår nu att den gamla LVU ersätts med en ny lag. Även om mycket i den gamla lagen upprepas i den nya kan vi konstatera att regeringen är på rätt väg. Men vi anser att den skulle ha kunnat gå betydligt längre.

Beredande av vård

Det föreslagna lagförslaget ger socialnämnderna en något ökad möjlighet att på ett tidigare stadium komma in för att i samförstånd med hemmet, försöka rätta till förhållanden som kan riskera den unge uppväxt.

Vad vi däremot saknar är den stegvisa åtgärdslista som fanns i den gamla barnavårdslagen. Vi ser ett omhändertagande som en sista utväg. I den gamla barnavårdslagen uppmanades barnavårdsnämnderna till fyra olika åtgärder innan ett omhändertagande blev aktuellt. Det första var hjälpåtgärder, följt av förmaningar och varningar, föreskrifter om den unges levnadsförhållanden och slutligen övervakning.

Detta gav barnavårdsnämnderna en reell möjlighet att agera. Både föräldrar och den unge var medvetna om att åtgärderna skulle trappas upp om inga förändringar till det bättre ägde rum.

I dag kommer ofta socialnämndernas agerande överraskande. Det dröjer ofta alltför länge innan nämnden griper in.

Vården

Den som begått brottslig gärning eller som på annat vis levt på ett sätt som anges i den nya lagen om viss vård av barn och ungdomar och är under 21 år skall hänvisas till socialnämnderna. Fängelsestraff utdöms endast i undantagsfall för ungdomar mellan 18 och 20 år och ytterst sällan för dem mellan 15 och 18 år.

För ovan nämnda åldersgrupper finns det enligt förslaget till ny lag likväl som i den gamla LVU, möjlighet för socialnämnderna att tvinga den unge in på ett så kallat paragraf 12-hem för vård och behandling. Detta måste, som vi redan tidigare nämnt, vara den sista åtgärden från socialnämnden, och vara slutpunkten på ett försök med de åtgärder som vi skisserat ovan i enlighet med den gamla barnavårdslagens 26 §.

Justitieombudsmannen Tor Sverne gjorde under första hälften av 1987 en undersökning av de så kallade paragraf 12-hemmen ("Hem för särskild tillsyn — en undersökning rörande vården och behandlingen på hemmen"). I undersökningen konstateras att de ungdomar som är placerade på hemmen kommer från ytterst svåra hemförhållanden. De har en relativt lång historia av missbruk och kriminalitet bakom sig. Därför krävs att den vård som erbjuds på hemmen också är anpassad efter detta.

Sverne är ytterst kritisk mot hur hemmen fungerar. Vi menar att de brister som Tor Sverne pekar på i sin rapport snarast åtgärdas.

Behöver av paragraf 12-hem har ökat, samtidigt som antalet platser konv-nuerthet har minskat. Detta är ytterst allvarigt. Ett annat problem är att det inte finns en helhetsbild över de hem som finns i dag och att resurserna är snedfördelade. Den främsta orsaken till detta är att ansvaret för hemmen ligger på lokal och regional nivå. Vi menar att det är viktigt att ansvaret för hemmen återgår till staten. Detta skulle bland annat innebära att man erhö den helhetssyn som i dag saknas, och åtgärder mot de missförhållanden som Tor Sverne redogör för i sin rapport skulle gå att genomföra på ett betydligt mer effektivt sätt.

(Om en ungdom intagen på ett paragraf 12-hem uppträder på ett sådant sätt att hemmet anser att han eller hon omöjliggör vard kan den intagne få lämna hemmet. Det är detta som kallas för att den unge "straffar ut sig". Vi anser att detta inte skall vara möjligt. Vården skall fullföljas. Dessa synpunkter framförs också i Tor Svernes rapport.

För att göra detta möjligt anser vi också att den bestämmelse som hindrar hemmen att låsa in en intagen mer än två månader bör förändras. Vi menar att det skall vara möjligt att placera en intagen på en läslbar enhet i princip så länge det anses nödvändigt. Detta kräver att socialfjänsförordningens 21 § och 26 § ändras i syfte att möjliggöra ovan nämnda förändringar. Det är dock viktigt att rättssäkerheten inte sätts ur spel med ovan nämnda förändring. Dessutom är det viktigt att socialstyrelsen får en tydlig och klar tillsynsskyldighet.

I propositionen nämns att frågan om paragraf 12-hemmen skall utredas i särskild ordning. De förändringar som vi föreslår behöver dock inte utredas, utom regeringen bör skyndsamt andra socialfjänsförordningen i syfte att uppnå de förändringar vi föreslår.

Övrigt

Vi anser att den föreslagna ändringen av socialfjänslagens 71 § är positiv. men anser att den bör göras tydligare. Det borde uttryckas klart att det är viktigt med ett samarbete mellan socialfjänsen i kommunerna och barnhäl-sovarden. Barnhälsovarden kommer tidigt i kontakt med familjen, och den följer även familjen under en längre tid och har därför unika kunskaper om barnen. I mindre kommuner kan det vara lämpligt att en person på socialby-ran utses att handha barnvården för att på så sätt samla kunskaper. Detta bland annat mot bakgrund av att många socialsekreterare anser att dessa ärenden är mycket svåra att handlägga. Detta innebär att de preventiva at-gärder som föreslagits ovan förstärks ytterligare. Vi menar också att social-fjänsen bör få möjlighet till ökat samarbete med polisen.

Goda kunskaper om barn, och ett bra samarbete mellan dem som kommer i kontakt med familjer och barn är nödvändigt för att den nya lagen om vård i vissa fall av barn och ungdomar skall bli det stöd för barn och föräldrar som är avsett och för att undvika situationer där omhändertagande är den enda lösningen.

Det bör ankomma på utskottet att utforma erforderliga lagtext.

Hemställan

Mot. 1989/90

So1

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en sammanställning och värdering av uppgifter kring barn utsatta för vald och sexuella övergrepp.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en preciserad lagstiftning om socialnämndernas skyldighet till preventiva åtgärder på sådant sätt som anges i motionen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar av socialtjänstförordningens 21 § och 26 §.

4. att riksdagen beslutar ändra socialtjänstlagens 71 § vad gäller barnhälsovårdens centrala position i det preventiva arbetet på sådant sätt som anges i motionen.

Stockholm den 10 november 1989

Sten Svensson (m)

Gullan Lindblad (m)

Görel Bohlin (m)

Charlotte Cederschiöld (m)

Hans Dau (m)

Ingvar Eriksson (m)

Karin Falkmer (m)

Margit Gennser (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Ingrid Hemmingsson (m)

Ing-Britt Nygren (m)

Bertil Persson (m)

Mona Saint Cyr (m)

Per Stenmarck (m)

Karl-Gösta Svensson (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Göran Åstrand (m)